

de verklaring aflegden, direct in de kaart van de vijand. Wie 'sabotage' meent te moeten afkeuren, doe er het zwijgen toe.'¹

Vrij Nederland schreef in gelijke geest:

'Over georganiseerd verzet dat, naar wij redelijkerwijs mogen veronderstellen, steeds volgens opdracht geschiedt, vellen wij geen oordeel. Dat is een zaak van oorlogvoering, plichtsbetrachting en gehoorzaamheid. Zolang wij . . . het karakter van de onderhavige gevallen van sabotage niet kennen, past het ons niet, goed- of afkeuring uit te spreken, en wij wilden wel dat de Rotterdamse burgers en kerkeraden dit begrepen hadden, die openlijk van hun afkeuring getuigden.'²

Aanzienlijk feller uitte zich het illegale blad van de CPN, *De Waarheid*:

'Een aantal laffe en volksvijandige elementen zijn door hun knieën gezakt. Wie zijn die 'verantwoordelijke' zedemeesters? Het zijn justitie-ambtenaren . . . die voor de mof 'recht' spreken . . . plutocraten en ondernemers uit de Rotterdamse haven die schatten verdienen aan het zakendoen met de rover en uitplunderaar van ons volk. Dat zijn de heren die waarschuwen tegen sabotage-actie! Deze lieden zijn nog verachtelijker dan de NSB'ers die tenminste ongemaskerd landverraad plegen . . . Verder vinden we daar de kerkeraden van de Gereformeerde en Hervormde Kerken van Rotterdam. Welk een schande! Nauwelijks enkele dagen hadden deze lieden zich tot een zwak protest tegen de gruwelijke Jodenvervolgingen verstout. Terwijl de Rooms-Katholieke kerk op haar stuk bleef staan, krabbelden de protestantse geestelijken terug, toen Seys-Inquart met zijn bijl zwaaide.³ Na deze verloochening van de Christelijke plicht tot bescherming van de zwakke vervolgdgen, hebben zij thans ook de Vaderlandse strijd van hun volk tegen de onmenselijke vijand verloochend.'⁴

Op de algemene problematiek der sabotage komen wij in ons volgende deel terug.

★

Als vorm van intimidatie heeft de executie van 'de vijf gijzelaars van Rotterdam' volledig gefaald. Reeds eind augustus was het de Duitsers duidelijk dat er geen sprake was van vermindering in het aantal sabotage-daden. September bood hetzelfde beeld en toen zich vervolgens in de eerste helft van oktober met name in Twente enkele nieuwe spectaculaire sabotage-

¹ *Het Parool*, 43 (25 sept. 1942), p. 6. ² *Vrij Nederland*, III, 1 (19 aug. 1942), p. 2.

³ Dit gold, gelijk eerder uiteengezet, uitsluitend voor de hervormde kerk. ⁴ *De Waarheid* (eind aug. 1942), p. 1.